

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR D'EIVISSA

2831***Incoació de l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural de la bateria militar de sa Caleta amb la tipologia de lloc històric i modificació de la zona arqueològica BIC***

La Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Históricoartístic, en sessió celebrada el dia 19 de desembre de 2013 va adoptar, entre d'altres, el següent ACORD:

“ 13.- Exp. 80/13. Declaració com a bé d'interès cultural de la bateria militar de sa Caleta amb la tipologia de lloc històric i modificació de la zona arqueològica BIC.

Incoació de l'expedient administratiu

La bateria de costa de sa Caleta és la millor conservada, en el seu conjunt, de tota una sèrie d'instal·lacions paral·leles del mateix tipus, que tenien com a finalitat la defensa marítima i aèria de la ciutat d'Eivissa, històricament irrepetibles i que mereixen la seua protecció i conservació per tal de perpetuar el record i transmetre-lo a les generacions futures.

Per altra banda, la delimitació original i encara vigent de la zona arqueològica es va realitzar quan les excavacions es trobaven encara en curs i no es coneixia la realitat global de tota l'àrea arqueològica.

Resultat d'això és que la delimitació no es correspon amb la realitat que és que arreu de tota la península de sa Mola existeixen estructures fenícies comparables amb les existents dins l'àrea classificada BIC.

En aquest sentit, el tècnic de Patrimoni Històric ha emès informe-memòria de data 5 de desembre de 2013, amb documentació gràfica i planimètrica on es proposa la figura Bé d'Interès Cultural, amb la tipologia de lloc històric.

Vista la dita memòria i la resta de documentació que es troba a l'expedient.

Atesos els articles 5 i següents de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears.

Vist l'acord de la Ponència Tècnica de Patrimoni Históricoartístic (PTPHA), a la sessió del dia 17 de desembre de 2013 i conformement amb ella.

Sobre la base de tot l'anterior, la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Históricoartístic (CIOTUPHA), a la sessió del dia 19 de desembre de 2013, adopta el següent ACORD

1. Incoar l'expedient de declaració com a bé d'interès cultural de la bateria militar de sa Caleta amb la tipologia de lloc històric i modificació de la zona arqueològica BIC Sant Josep de sa Talaia. La descripció i la localització del BIC que s'incoa figura als annexos que s'adjunten i formen part integrant del present acord.
2. Publicar aquest acord en el BOIB i en el BOE i notificar-lo als interessats, a l'Ajuntament de Sant Josep de sa Talaia i al Govern de les Illes Balears.
3. Comunicar l'acord d'incoació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears del Govern de les Illes Balears.
4. Inscriure l'acord d'incoació en el Registre Insular de Béns d'Interès Cultural.
5. Continuar la tramitació de l'expedient d'acord amb les disposicions legals vigents.

La incoació del procediment comportarà l'aplicació del règim de protecció establert per als béns ja declarats d'interès cultural.”

La qual cosa es fa pública per al general coneixement de conformitat amb el que estableixen l'article 7 i següents reguladors del procediment de declaració de béns d'interès cultural de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears.

La transcripció d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'acta, de conformitat amb l'establert a l'article 27.5 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

Eivissa, 7 de febrer de 2014

La Secretaria Tècnica de l'Àrea de Presidència

Rebeca Miguel Climent

ANNEX I**A) DECLARACIÓ DE LA BATERIA MILITAR BIC / LLOC HISTÒRIC MEMÒRIA HISTÒRICA1**

La bateria antiaèria de sa Caleta va ser projectada l'any 1940 dins de l'anomenat "Plan 1940" o "Plan Kindelán", pla de fortificació de costes en el marc internacional de la segona Guerra Mundial. Es pretenia contrarestar l'invasor abans que aconseguís el desembarcament, tot això a part de la defensa antiaèria.

Per aquest motiu els dos canons antiaeris defensaven l'aeròdrom des Codolar i el port de Vila, objectius estratègics militarment parlant en cas de conflicte bèl·lic i estava preparada per allotjar una guarnició de soldats i equipada amb nius de metralladora que permetien fer front un eventual desembarcament de tropes enemigues.

Conseqüència del final del conflicte mundial va ser que la funció de la bateria de sa Caleta, que mai no va entrar en acció, va passar completament a segon pla i la seua dotació humana, a partir dels anys 50 va es va reduir a mínims, assolint més aviat funcions de manteniment de les instal·lacions. Aleshores s'anomenava bateria B-52. Fou definitivament abandonada per l'exèrcit l'any 1962, i se'n retiraren les peces d'artilleria.

DESCRIPCIÓ FÍSICA DELS ELEMENTS PATRIMONIALS

Les parts fonamentals del conjunt són les següents:

Caserna

1 Es fa constar que bona part de la descripció i la documentació planimètrica de la present memòria ha estat facilitada per Joan J. Serra Rodríguez el qual està realitzant treballs d'investigació sobre la bateria militar.

Edifici principal de l'assentament militar, destinat a allotjar la tropa i els comandaments de la bateria. Compost per una crugia de cinc metres de llum, de planta en U, al voltant d'un pati obert, d'on es distribueixen les diferents dependències. Té tres mòduls principals, a més de diversos annexos i afegits amb ús de magatzem. Aquestos tres mòduls, amb accessos independents i sense comunicació interior entre si són:

- Dormitori de tropa. Situat a la crugia central, té annexa una dependència de serveis higiènics, equipada amb plaques turques i lavabos.
- Cuina-menjador. Ocupa l'ala de llevant de la caserna, i està formada pel menjador de la tropa i la cuina, que disposa també d'un rebost.
- Pavelló d'oficials. Ocupa l'ala oest i es troba compartimentat en diverses dependències, destinades a allotjament d'oficials i suboficials, disposant dels seus propis serveis higiènics diferenciats dels de la tropa.

Els paviments són de formigó polit i la coberta és de teulada, d'un sol vessant amb pendent cap a la façana, la qual cosa permet arreplegar l'aigua pluvial en un canaló perimetral. Al centre del pati d'armes hi ha la cisterna, actualment reblerta de runa i amb el brocal parcialment desaparegut.

Cos de guàrdia

Es tracta d'una construcció de poc menys de 18 m2 de superfície interior, cobert amb teulada d'un vessant. Murs mestres de maçoneria amb cantons i brancals de blocs de formigó. El forjat de coberta és de biguetes de ceràmica armada i encadellat ceràmic.

Casa d'artificis

Es tracta d'una construcció situada al bell mig de la mola de sa Caleta. Estava destinada principalment a la guarda de material explosius i les espoletes dels obusos. Té planta quadrada, de poc més de 17 m2, amb murs de maçoneria, i i paraments originalment referits tant per l'interior com per l'exterior. La teulada era de dos vessants.

Garites

Una d'aquestes situada just a l'entrada del camí està actualment desapareguda. De la segona se'n conserva sols la base, tenia planta hexagonal, situada vora la casa d'artificis.

Cantina

Estava instal·lada en la planta superior d'una caseta-varador, situada en l'extrem de migjorn de sa Caleta. S'hi feren algunes petites reformes com ara la modificació de les finestres i tal vegada la construcció de la llar de foc, situada en un racó de l'estança. Compta amb un paviment

de rajoles de fang de 20 x 20 cm, sostre amb bigues de fusta i tegell amb capes d'alga, carbó i argila.

Nius de metralladora

N'existeixen quatre. Es tracta de casamates de planta rectangular, amb una amplada de devers dos metres, i tancament a manera d'absis poligonal, on se situen dues espitlleres horitzontals esbocardades de devers 20 cm d'alt i prop d'un metre d'ample per a disparar les metralladores. La volta que cobreix l'espai central està construïda amb grans peces de formigó en massa, la coberta del tancament frontal, desapareguda en tots els casos, devia tenir forma de mitja piràmide, acompanyant la secció de la volta principal. Estan dissenyades i dimensionades per acollir dues metralladores. L'accés a cadascun dels nius se realitza a través de trinxeres excavades al terreny.

- Niu de metralladora núm.1. Situat just en un racó de sa Caleta, baix un aflorament rocós, avui integrada en construccions més modernes. es conserva, convertida en magatzem.
- Niu de metralladora núm. 2 Situat a la vora S del torrent. És el que se conserva en millor estat, si bé ha perdut el tancament frontal amb les dues troneres i la part de coberta corresponent.
- Niu de metralladora núm. 3. A la vora del camí d'accés a l'establiment, La coberta està enfonsada. Estava comunicat amb el niu núm. 2 mitjançant una trinxera, avui pràcticament desapareguda.
- Niu de metralladora núm. 4. Situat al centre la mola de sa Caleta, devora el segon post de comandament. Té característiques diferents als altres, amb planta poligonal i unes dimensions un poc més grans.

LA BATERIA

Composta per les casamates per a les peces d'artilleria i de la instal·lació telemètrica per una sèrie, d'estructures subterrànies, formada bàsicament pel post de comandament, el dipòsit de munició i les galeries i escales d'enllaç entre aquests amb els assentaments de les peces. Es tracta d'un sistema independent de la resta d'instal·lacions.

- Galeries subterrànies. Des d'un punt de vista de la tipologia funcional de les bateries, aquestes galeries se classifiquen en g. d'accés i g. d'enllaç. L'ample és d'1,40 m, suficient per permetre còmodament dos sentits de circulació. Els murs estructurals són de formigó encofrat en una doble paret formada amb els blocs de formigó en massa de què ja hem parlat, que s'empra també a l'estructura mural de les esplanades dels canons i en l'ampit del canaló de recollida d'aigües pluvials de la teulada de la caserna. La galeria està coberta amb volta de canó rebaixada, executada amb formigó. Tots els paraments interiors estan revestits amb un referit fi, originalment emblanquinat, i és més que probable que els paraments exteriors dels murs i de la volta estiguin també referits, amb una finalitat de protecció. Així mateix, a més del paper de ventilació interior que compleixen les portes i escotilles d'accés, aquestos espais subterrànies estan ventilats mitjançant conductes de 20 x 20 cm de secció que emergien a l'exterior a manera de xemeneia obliques. Aquestos conductes estan construïts amb els blocs prefabricat.
- Dipòsit de munició. Es tracta d'un element tipològic propi de les bateries, destinat a emmagatzemar la munició que s'havia de disparar amb els canons. Donava servei a dues peces, S'hi accedeix mitjançant escales i el municionament era a mà. Disposa d'un conducte de ventilació de 20 x 20 cm de secció, semblant als que trobam en altres trams de la xarxa de galeries, obert a la línia de clau de la volta, que emergia a l'exterior mitjançant una mena de xemeneia actualment escapçada i reblerta de runa.
- Les casamates de les peces d'artilleria. Les casamates pertanyen a un model emprat freqüentment per la Comandància d'Obres de Balears en la dècada de 1940. Tenen forma cilíndrica, amb un diàmetre total de més de 7 m, el gruixut mur estructural, de devers 1 m, és de formigó ciclopi amb paraments de fàbrica a manera d'encofrats perduts. El parament exterior és de maçoneria de pedra i el de dins és la peça prefabricada de formigó en massa El passadís perimetral, destinat al personal auxiliar de la bateria (servidors, telefonista, etc.), està protegit per una visera de formigó armat. Al centre del passadís hi ha la plataforma d'assentament de la peça, de forma cilíndrica, amb els pernys per a la fixació de la base giratòria del canó. També disposen d'escala d'accés directe des de l'exterior. Disposaven cadascuna de les dues de peces d'artilleria Vickers 101,6.
- Post de comandament. Format per dues estructures clarament diferenciades: una subterrània, formada per una sala quadrada coberta amb volta, de devers 9 m2, i una en superfície, destinada a ubicar-hi el telèmetre. Aquesta darrera presenta característiques arquitectòniques semblants als de les casamates de les peces. El passadís perimetral, ocupat en part per una doble escala, per on s'accedia al telèmetre.
- Segon post de comandament. Va ser construït en substitució de l'original en haver remollat perillosament el penya-segat. És gairebé idèntic a l'original, encara que de disposició simètrica en planta respecte d'aquell. Disposa d'una fornícula encastada al mur, que correspondria a l'escotilla de baixada al post de comandament. Té adossada una petita estança amb teulada d'un vessant, actualment esfondrada. Si s'ha de jutjar pels indicis que s'hi conserven, l'estructura de coberta era de biguetes de formigó armat i encadellat ceràmic, sobre el qual s'assentaven directament les teules mitjançant un llit de morter.
- Annexos, cuina i estable

Just darrere del cos de guàrdia i encastat en la ribera meridional del torrent, i ha les restes d'una construcció formada per dos espais independents juxtaposats, amb una superfície de devers 56 m2, el paviment està a uns tres metres per baix de la rasant superior. La seua factura és caràcter tradicional. Hi havia ubicada la quadra de la bateria. A poca distància de la caserna hi ha un dipòsit d'aigua, amb més d'un metre cúbic de capacitat.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

L'estat de conservació dels béns patrimonials la declaració dels quals es pretén resulta desigual. Les galeries subterrànies es troben molt ben conservades, mentre que la part exterior de les casamates ha sofert efectes, no excessivament greus, de l'erosió. La caserna, en canvi, es troba en avançat estat de ruïna, tenguent la major part dels sostres enderrocats, igual que succeeix amb la casa d'artificis i la quadra. En canvi, l'edifici del cos de guàrdia es troba en relatiu bon estat igual que el de la cantina. Els nius de metralladora presenten un estat diferent segons cada cas.

En resum pot dir-se que el global d'aquestes construccions militars és recuperable, per la qual cosa calen un o diferents projectes de rehabilitació.

JUSTIFICACIÓ DE LA DECLARACIÓ

La bateria de costa de sa Caleta és la millor conservada, en el seu conjunt, de tota una sèrie d'instal·lacions paral·leles del mateix tipus, que tenien com a finalitat la defensa marítima i aèria de la ciutat d'Eivissa, entre les quals cal esmentar es Corb Marí, Cas Serres de Dalt, es Soto, s'illa Grossa, el cap Martinet, etc. Les seues restes materials són el testimoni palpable d'una història ja passada, que amb les exigències del seu propi temps, no feia altra que reproduir els sistemes de protecció de la ciutat des temps immemorial. Sistemes, tots ells, històricament irrepetibles i que mereixen la seua protecció i conservació per tal de perpetuar el record i transmetre'l a les generacions futures.

ABAST DE LA DECLARACIÓ

La declaració comprèn tots els elements abans descrits

- La caserna tots els seus elements connexos
- El cos de guàrdia
- La casa d'artificis
- La cantina
- Les quadres
- La garita de la qual es conserva la base
- Tot el sistema de la bateria que inclou galeries subterrànies, els dos posts de comandament, l'accés al sistema, les dues casamates.
- Els quatre nius de metralladora i les seues trinxeres d'accés
- La trinxera perimetral
- Qualsevol element que es vinculi a la bateria, hagi estat o no descrit abans

FIGURA I TIPOLOGIA DE LA DECLARACIÓ

Es proposa la figura de Bé d'Interès Cultural amb la tipologia de Lloc d'Interès Històric. A nivell territorial forma part d'aquest BIC tota l'àrea emergida de la península de sa Mola que queda al S de la línia que figura en plànol adjunt i es fa coincidir amb el BIC / Zona Arqueològica de l'assentament fenici de sa Caleta segons nova delimitació aquí proposada.

ENTORN DE PROTECCIÓ

No se n'estableix, en tractar-se d'espais naturals protegits (Parc Natural de ses Salines, entre d'altres).

B) MODIFICACIÓ DE LÍMIT SEPTENTRIONAL DE L'ASSENTAMENT FENICI BIC / ZONA ARQUEOLÒGICA JUSTIFICACIÓ DE LA MODIFICACIÓ

La delimitació original i encara vigent de la zona arqueològica es va realitzar quan les excavacions es trobaven encara en curs i no es coneixia la realitat global de tota l'àrea arqueològica. Resultat d'això és que la delimitació no es correspon amb la realitat que és que arreu de tota la península de sa Mola existeixen estructures fenícies comparables amb les existents dins l'àrea classificada BIC. És necessari, per tant, adaptar la realitat al marc legal patrimonial de l'establiment fenici.

La proposta present té com a base documental gràfica i escrita la memòria científica sobre el global de les excavacions arqueològiques fetes a l'assentament fenici de sa Caleta, aprovada el 2004 per l'òrgan competent, és a dir la CIOTUPHA, document que es conserva a les dependències del Dept. de Patrimoni del Consell Insular d'Eivissa.

LA NOVA DELIMITACIÓ DE L'ÀREA BIC / ZONA ARQUEOLÒGICA

Compreu tota l'àrea emergida de la península de sa Mola que queda al S de la línia que figura en plànol adjunt i es fa coincidir amb el BIC / Lloc històric de la bateria militar segons delimitació aquí proposada.

ENTORN DE PROTECCIÓ

No se n'estableix, en tractar-se d'espais naturals protegits (Parc Natural de ses Salines, entre d'altres).

ANNEX II

Planimetria que consta a l'expedient"

